

Täysistunto

Tiistai 9.6.2020 klo 14.10—19.57

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi perusopetuslain ja Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 86/2020 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

18.22 **Opetusministeri Li Andersson** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, lämpimät onnittelut minunkin puolestani.

Kuten kaikki täällä salissa olevat edustajat hyvin tietävät, tämä kulunut kevät on ollut erittäin poikkeuksellinen kevät suomalaisissa peruskouluissa. Valtioneuvosto antoi 17. päivä maaliskuuta 2020 soveltamisasetukset varhaiskasvatuksen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestämisvelvollisuutta koskevista väliaikaisista rajoituksista. Käytännössä silloin siirryttiin koronaepidemian takia suomalaisissa peruskouluissa hyvin lyhyessä ajassa pääosin etäopetukseen oppilaiden ja opetushenkilökunnan sekä koko väestön terveyden turvaamiseksi. Toukokuun puolivälistä alkaen terveysviranomaisen suositusten pohjalta siirryttiin takaisin lähiopetukseen kuitenkin noudattaen niitä erillisiä hygienia- ja väljyysohjeita, mitä Terveyden ja hyvinvoinnin laitos sekä opetus- ja kulttuuriministeriö olivat antaneet.

Tämän nyt käsittelyssä olevan lakiesityksen myötä valmistaudutaan syksyyn. Koska tavoitteena on, että valmiuslakia ei olisi enää tarvetta epidemian hallinnassa käyttää ainaakaan opetussektorilla, on opetus- ja kulttuuriministeriö varautunut syyslukukautta varten myös näillä lakimuutoksilla. Haasteellista toki on, että me emme vielä tiedä, minkälainen epidemiatilanne syksyllä tulee olemaan. Mikään maailman asiantuntija ei pysty vielä sanomaan, tuleeko toista aaltoa vai ei, mutta viisasta tässä tilanteessa on varautua kaikkiin mahdollisiin skenaarioihin ja huolehtia siitä, että meillä on normaalilainsäädännön puolella ne tarvittavat työkalut, joita silloin voidaan hyödyntää.

Hallitus siis varautuu perusopetuksen syyslukukauteen 2020 antamalla hallituksen esityksen, joka antaisi opetuksen järjestäjille mahdollisuuden siirtyä poikkeuksellisiin opetusjärjestelyihin, mikäli tartuntatautilanne syyslukukaudella sitä edellyttää. Tavoitteena on, että tartuntatautilanteeseen voidaan reagoida joustavasti paikallisista lähtökohdista kä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2020 vp

sin. Tästä syystä hallitus siis esittää väliaikaista säännöstä perusopetuslakiin ja Helsingin eurooppalaisesta koulusta annettuun lakiin.

Meidän voimassa oleva perusopetuslaki ei tunne etäopetusta, ja tämän takia oppilaan oikeus saada perusopetusta voi käytännössä estyä vakavassa tartuntatautilanteessa. Nyt käsiteltävillä laeilla säädettäisiin poikkeuksellisista opetusjärjestelyistä, jotka mahdollistavat esimerkiksi vuorottelun lähi- ja etäopetuksen välillä, mikäli tietyt tartuntatautilain edellytykset täyttyvät. Nämä lakimuutokset on tarkoitettu väliaikaisiksi. Etäopetusta ei ole tarkoitus käyttää enempää kuin se on oppimisen turvaamisen kannalta välttämätöntä, ja toki kaikkien toive ja tällä hetkellä oletus on, että syyslukukaudella 2020 perusopetusta kuitenkin pystytään järjestämään pääosin lähiopetuksena.

Milloin poikkeuksellisiin opetusjärjestelyihin sitten voidaan turvautua? Niihin voidaan tämän muutosesityksen pohjalta turvautua, mikäli opetusta ei voitaisi järjestää turvallisesti lähiopetuksena koulussa tai muussa opetuksen järjestämispaikassa eli opetuksen järjestämisessä ei voitaisi noudattaa tartuntatautiviranomaisen päätökseen sisältyvää ohjeistusta opetustilojen turvallisesta käytämisestä. Poikkeusjärjestelyjä voidaan ottaa käyttöön myös, mikäli opetuksen järjestämiseen käytetty tila suljetaan osittain tai kokonaan tartuntatautilain nojalla. Opetuksen järjestäjän tulee toimia yhteistyössä paikallisen tai alueellisen tartuntatautiviranomaisen kanssa arvioidessaan lähiopetuksen turvallisuutta ja poikkeuksellisten opetusjärjestelyiden tarpeellisuutta.

Haavoittuvassa asemassa olevat oppilaat jatkaisivat lähiopetuksessa myös syksyllä. Nämä mahdollisuudet poikkeuksellisiin opetusjärjestelyihin eivät koske esiopetuksen oppilaita, perusopetuksen ykkös—kolmosvuosiluokkien oppilaita, erityisen tuen päätöksen saaneita oppilaita, pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaita tai valmistavan opetuksen oppilaita.

Tällä hallituksen esityksellä on tarkoitus ehkäistä koronaviruksen leviämistä, lieventää siitä koituvia haittoja sekä turvata perusopetuslain mukaisen opetuksen turvallinen järjestäminen syyslukukaudella 2020. Hallitus haluaa varmistaa, että jokaisen syksyllä koulutyönsä aloittavan oikeus saada maksutonta perusopetusta turvataan myös vallitsevassa tartuntatautilanteessa. Esityksellä pyritään turvaamaan myös kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien oppilaiden oikeus saada perusopetusta myös poikkeuksellisissa opetustilanteissa.

Lopuksi haluan kiittää eduskuntaa ja edustajia joustavuudesta siinä, että tämä hallituksen esitys saatiin esiteltäväksi, koska tavoitteena tosiaan on, että tämä laki olisi voimassa jo 1. päivä elokuuta tänä vuonna, jotta se ehtii ajoissa, ennen kuin perusopetuksen syyslukukausi alkaa. Koulujen toiminnan suunnittelun ja järjestämisen kannalta on siis välttämätöntä, että tämä ehdotettu lainsäädäntö saadaan voimaan ennen syyslukukauden alkamista.

18.28 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Onnittelut myös omasta puolestani.

Tämä hallituksen esitys on erittäin tervetullut, mutta toivon, että me sivistysvaliokunnassa kiinnitämme vielä huolellista huomiota moniin eri kohtiin. Päällimmäisenä tulee ehkä mieleen se, että on tärkeää, että tässä esityksessä linjataan, että lähiopetus on ensisijainen opetuksen järjestämisen muoto ja että tästä myös pidetään jatkossa kiinni. Tärkeää on myös se, että me seuraamme tämän kevään etäopetusjakson vaikutuksia, lapsivaikutusarvioita, hyvin huolellisesti. Me tiedämme jo nyt sen, että etäopetuksen laadussa on ollut isoja eroja sekä koulujen sisällä että alueiden välillä, ja tiedämme myös sen, että monien lasten kohdalla etäopetus ei olisi ollut mahdollista ilman vanhempien sitoutumista ja tu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2020 vp

kea, ja kaikilla niitä resursseja ei kotona ole. Joten tässä tietenkin herää huoli esimerkiksi siitä, millä tavalla tämä haavoittuvaisten lasten ryhmä sitten määritellään. Voi olla, että sen ulkopuolelle helposti saattaa jäädä monia lapsia, jos jää ikään kuin koulutuksen järjestäjän vastuulle määritellä, miten tämä etäopetus sitten käytännössä toteutetaan. Tärkeää on myös se, että me emme saata opettajia sellaiseen tilanteeseen, jossa he käytännössä joutuvat huolehtimaan samanaikaisesti sekä etäopetuksesta että lähiopetuksesta tai jossa siellä kotona ei ole tarvittavia välineitä tämän etäopetuksen toteuttamiseen. Eli on tärkeää, että se kontakti siihen oppilaaseen todella säilyy koko ajan ja että se etäopetus ei missään olosuhteissa ole itsenäistä opiskelua.

Kouluateria herätti jo keväällä paljon keskustelua, ja ehkä valiokunnassa meidän olisi syytä pohtia myös sitä, miten kouluateria varmistetaan sitten syksyllä, jos joudutaan siihen tilanteeseen, että kouluissa joudutaan siirtymään epidemian takia etäopetustilanteisiin.

Sitten vielä tähän ikärajaan kiinnittäisin huomiota. Tämä 10 vuoden ikä on kiinnostava. Sehän perustuu tähän työsopimuslainsäädäntöön, mutta sillä ei sinänsä ole mitään tutkimuspohjaa, miksi se on juuri se 10 vuotta. Lapset ovat tietenkin hyvin erilaisia ja tarvitsevat erilaista tukea, ja ehkä tätä ikärajaa olisi vielä syytä miettiä, onko se juuri tämä 10, ja sitä, minkälaista vastuuta siinä annetaan koulutuksen järjestäjille.

Mutta toivon, että käydään oikein antoisaa ja hedelmällistä keskustelua sitten valiokunnassa, kun tätä lakiesitystä käsitellään. — Kiitos.

18.31 Pasi Kivisaari kesk: Rouva puhemies! Sydämelliset onnittelut valintanne johdosta.

Tämä esitys osoittaa erinomaista tilannetajua ja ennakoivaa pelisilmää hallitukselta. Esityksellä varaudutaan siihen tosiasiaan, että elokuussa elämme vielä epävarmuudessa sen osalta, mitä koronan osalta tapahtuu. Esitys tuo mahdollisuuden alueellisiin ja paikallisiin joustoihin, tilannereagointiin ja herkkyyteen lukea koulukohtaisiakin tilanteita.

Lainsäädäntö siis mahdollistaisi sen, että tarvittaessa poikkeuksellisiin opetusjärjestelyihin voitaisiin siirtyä entistä hallitummin ja päätös erityisjärjestelyistä voitaisiin tehdä paikallisella tasolla. Meillä on kevästä rutkasti oppia ja kokemusta, ja pidän erittäin järkevän esityksenne henkeä siitä, että emme aja valtakunnallisesti samaa muottia vaan reagoimme siellä, missä reagoida mahdollisesti pitää. Tämä on huomattavasti ketterämpi ja kevyempi tapa kuin nämä kevään järeät mutta joiltakin osin ehkä myös kankeat toimintatavat. Paikallisella tasolla on aina paras tieto vallitsevasta tilanteesta.

Lisäksi on tärkeää, että päätöksiä ei tietenkään arvuutella pelkästään opetusviranomaisten kesken, vaan opetuksen järjestäjän tulee toimia yhteistyössä tartuntatautiviranomaisten kanssa. Tämä on tärkeä asia ylipäätään, että tilanteita arvioidaan niiden viranomaisten kanssa, joiden asiantuntemus ja tehtävään liittyvä mandaatti siihen riittävät. Tällöin opetuksen järjestäjä saa myös selkänokkaa toimiinsa ja pystyy huomioimaan päätöksessä paikalliset olosuhteet, tartuntatilanteen ja turvallisuuden ja toimimaan myös kotien kanssa yhteistyössä.

Puhemies! Ketteryys esitykseen tuo juuri se, että kevään ratkaisusta poiketen lähiopetuksen järjestämisvelvollisuutta ei jouduta rajaamaan niissä kunnissa tai kouluissa, joissa koronavirustartuntoja ei ole havaittu. On myös selvää, että siirtymistä etäopetukseen ei voi tehdä ”musta tuntuu” -perusteella tai ylipäätään löyhin perustein.

Esityksessä ehdotetaan siis lisättäväksi perusopetuslakiin kriteerit — jotka ministeri erinomaisesti ja täsmällisesti esittelikin — jolloin siirtyminen poikkeuksellisiin opetusjärjestelyihin olisi ylipäätään mahdollista. Tämä yllättävä koronakevät myös opetti, että kou-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2020 vp

lut ja opetuksen järjestäjät tarvitsevat ohjeistuksia ja selkeyttä siihen, mitä oppimisen ja koulunkäynnin tukea järjestäjät ovat velvollisia järjestämään, kun tämä vastaava tilanne on päällä. Esitys huomioi tämänkin, eli tässä suhteessa kehitys kehittyy.

Puhemies! Edustaja Honkasalo hyvin esitteli niitä yksityiskohtaisia, varmaan tarkennuksia, mitä valiokunnassa on syytä tehdä ja pohtia. Onneksi meillä on erinomainen valiokunta, joka varmasti kykenee tämän arvioimaan.

18.35 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Onnea ja menestystä uuteen tehtävään, jossa vahvuutenne ovat hyvässä käytössä! Ja lämmin kiitos ministeri Anderssonille selkeästä esittelystä.

Tämä kevään valmiuslaki on voimassa niin kauan kuin siitä johdettuja asetuksia on voimassa ja niin kauan kuin nämä rajoitukset ovat välttämättömiä, ja onkin todella järkevää, että toimitaan mahdollisimman pitkälle normaalilakien puitteissa ja tehdään niihin liittyviä muutoksia. Tässä esityksessä hallitus haluaa muuttaa väliaikaisesti perusopetuslakia ja Helsingin eurooppalaisesta koulusta annettua lakia. Esityksen tarkoituksena on ehkäistä tämän viruksen leviämistä, lieventää siitä koituvia haittoja ja turvata perusopetuslain mukaisen opetuksen turvallinen järjestäminen.

Elämme hienossa maassa, jossa jokainen voi edetä koulupolulla niin pitkälle kuin rahat riittävät ja jokaisella oppilaalla on oikeus saada perusopetusta kaikenlaisina aikoina, myöskin poikkeavissa oloissa. Tautitilanne on kovin erilainen eri puolilla Suomea, ja siksi alueelliset ja paikalliset ratkaisut tulevat tarpeeseen. Jos lähiopetusta ei ole turvallista järjestää, koulutuksen järjestäjä voi siirtyä paikallisesti poikkeuksellisiin opetusjärjestelyihin. Päätökset voidaan tehdä kuukausi kerrallaan, voidaan vuorotella niin lähiopetuksessa kuin etäopetuksessa, ja yksi hyvä ajatus on se, ettei kenenkään lapsen etäopetusaika muodostuisi liian pitkäksi.

On hyvä, että lähiopetukseen jäävät samat ryhmät kuin nyt keväällä, ja näitähän jumpattiin muun muassa perustuslain valossa. Pienet lapset, erityisen tuen päätöksen saaneet oppilaat, pidennetyn oppivelvollisuuden mukaan opiskelevat ja valmistavan koulutuksen oppilaat rajautuvat tästä pois. Oppilailla on oikeus saada edelleenkin syksyllä tukea, oppilashuoltoa, erityisopetusta, ja tämän tuen laajuudesta ei poiketa. Ja myös oikeus kouluruokaan toteutuu.

Haluankin kiittää jo tässä vaiheessa tätä lain nopeaa valmistelua. Siinä on haluttu ottaa lapsen etu huomioon, se on YK:n lasten oikeuksien sopimuksen mukainen lähtökohta.

18.38 Paula Risikko kok: Arvoisa rouva puhemies! Tosiaankin nyt käsiteltävä hallituksen esitys liittyy koulujen varautumiseen syksyn opetusjärjestelyihin koronatilanteen mahdollisesti jatkuessa. Hallituksen esitys mahdollistaisi nyt tietyissä tilanteissa opetuksen järjestämisen sekä lähi- että etäopetuksena, jopa vuorotellen. Tämä ehdotettu muutos olisi määräaikainen. Lait ehdotetaan tulevaksi elokuun alusta voimaan, ja ne olisivat voimassa joulukuun loppuun asti.

On erittäin hyvä, että tällainen esitys tänne nyt saatiin, ja kiitos ripeästä valmistelusta. Ymmärrän sen, että nythän meidän täytyy todella valmistautua tuleviin aikoihin. Valmiuslaki on liian raskassoutuinen tällaisiin tilanteisiin, mitä tässä nyt tarvitaan. Tartuntatautilaki auttaa — sillä voidaan sulkea koulut — mutta varsinaisesti me tarvitsemme näitä muutoksia perusopetuslakiin ja näihin muihin lakeihin, koska on helpompi operoida, kun ne ovat niin sanotusti siellä meidän omissa laeissa. Eli siinä mielessä erinomaisen hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2020 vp

Tämä on mielestäni siinäkin mielessä erittäin tärkeä, että tämä antaa mahdollisuuden siihen alueelliseen räätälöintiin.

Kuten edustaja Honkasalo täällä toi esille, niin on aivan totta, että meidän on tietenkin katsottava tätä valiokunnassa monipuolisesti lapsen näkökulmasta, varmasti myös näitä lapsiasiainvaltuutetun lapsivaikutusten arviointeja on tehtävä. Meidän kaikki toimet pitää satsata nimenomaan siitä lapsen ja nuoren näkökulmasta.

Sen lisäksi kiinnittäisin huomiota myöskin opettajien ja muun henkilökunnan toimintaan ja osaamiseen. On hyvä saada selvitystä tämän kevään kokemuksista, ja onneksi meillä sekä opetus- ja kulttuuriministeriö että Opetushallitus ovat sitä keränneet. Erityisesti Opetushallitukselta on tullut meille hyvää dataa ja tietoa siitä, minkälaista kokemusta tästä nyt on, ja sitä kannattaa hyödyntääkin.

Tuli vain tässä mieleen, että kyllä varmasti opettajat ja muu henkilökunta tähän nyt vielä täydennyskoulutustakin tarvitsevat. Sitä vähän niin kuin heitettiin kylmään veteen, eli vaikka sitä oli niin sanotusti kuivaharjoiteltu vuosien aikana, niin nyt sitä piti sitten oikeasti toteuttaa. Uskon, että myös tällainen varautuminen täydennyskoulutuksen näkökulmasta pitää olla.

No, sitten ihan pohdin vielä ääneen vain sitä, olisiko kuitenkin ollut hyvä ottaa tämä koko lukukausi, niin että se olisi antanut vähän joustavuutta, eikä se olisi vuoden loppuun. Minä nimittäin ennustan, että me olemme siellä toisessa aallossa, saattaa olla, että se menee jopa kevääseen, niin siinä mielessä. No, piankos tätä sitten jatketaan, en sitä sano, mutta sanoisin, että se olisi ehkä ollut järkevää.

Sitten, ymmärsinkö oikein, että lausuntopalautetta ei ole oikein keritty tehdä ja kysellä ihmisiltä? Siihen varmasti ministeri vastaa, vaikka täällä tulee varmana vielä monta muutakin kysymystä, mutta minkälainen lausuntopalautekierros tällä oli? — Kiitos.

18.41 Mikko Ollikainen r: Ärade fru talman, arvoisa rouva puhemies, myös minun puolestani lämpimät onnittelut!

I samband med att beredskapslagen togs i bruk i mitten av mars övergick våra skolor till distansundervisning från närundervisning på ett dygn — alltså ett dygn. Otroligt snabbt, även om inte lagen om grundläggande utbildning känner till helst begreppet distansundervisning.

Distansundervisningen pågick ju ungefär i två månader i grundskolorna, och det gick i det stora hela mycket, mycket bra — till och med över förväntningarna. Distansundervisningen passade inte alla unga till alla delar. Precis som ledamot Honkasalo var inne på här så var den inte till alla delar jämlik heller, men i det stora hela gick det som sagt väldigt bra.

Här ska vi tacka lärare och all personal i skolorna, men en grupp som tangerar det här som jag vill tacka i det här sammanhanget är de som jobbar inom småbarnspedagogiken. De var trots allt på jobb hela tiden under den här tiden i daghemmen, så de är värda ett stort tack.

Eliikkä haluan varhaiskasvatuksen henkilökuntaa tässä vaiheessa kiittää, koska he olivat koko pandemian ajan töissä. Me olemme kiittäneet opettajia ja hoitajia, mutta varhaiskasvatuksen työntekijöitä ei olla kiitetty, eliikkä nyt he saavat sen huomion, jonka tarvitsevat.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2020 vp

Förslaget nu är att distansundervisningen ska vara möjlig om så krävs från och med hösten om en andra våg av corona kommer, vilket vi naturligtvis inte hoppas, och det är hälsomyndigheterna som då granskar det här. I sådana fall är det alltså utbildningsanordnarna, oftast kommunerna, som själva kan besluta det här, och det är som nämndes här en temporär lag som gäller till och med årsskiftet.

Tämä esitys perusopetuslain muuttamisesta nyt sitten mahdollistaa, mikäli nähdään se terveydellisistä syistä, etäopetusta lähiopetuksen rinnalle, ja tämä on mielestäni todella kannatettavaa. Tämä esitys on joustava, ja se on myös hyvä.

Tässä yhteydessä on tärkeää, että ohjeistus opetuksen järjestäjille on todella hyvä ja kattava, ja on myös tärkeää, että saadaan tämä laki aika nopeasti täällä päätettyä ja käsiteltyä, jotta opetuksen järjestäjät voivat valmistautua mahdollisiin toimenpiteisiin. Tämä myös vaatii kuntien päätöstä mahdollisesti.

Det här förslaget är väldigt bra. Vi har tagit lärdomar av hur våren har varit. Det här berör alltså inte förskolan, elever i årskurs 1 till 3 och eleverna med specialbehov. Det är ett flexibelt förslag och har mycket bättre utgång från barnens bästa. Och det är säkert att vi också i kulturutskottet kommer att diskutera en hel del kring det här, men vi hoppas på en snabb och bra behandling. — Tack, kiitos.

18.44 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Poikkeukselliset olosuhteet vaativat poikkeuksellisia toimia. Koronaepidemia pakottaa meidät pohtimaan opetusjärjestelyjä uudelleen, ja innovaatioita on siitä syystä myös onnistuttu luomaan. Tästä kriisistä on tärkeä oppia.

Olen puhunut koko kevään etäopetuksen mahdollistamisen puolesta. Turun yliopiston laaja selvitys osoittaa aivan loistavia tuloksia. Lasten mielestä kotona on parempi työrauha, ja koettiin, että opiskelu verkkoyhteyksiä hyödyntäen sujui hyvin. Valtaosa koki suhteiden opettajiin säilyneen hyvinä, ja joka kuudes koki saaneensa opettajalta enemmän apua kuin normaalisti. Nämä vastaukset kannustavat edelleen jatkamaan etäopetuksessa, jos tilanne niin vaatii. Riittävät resurssit oppilashuollon järjestelyihin tulee kuitenkin ehdottomasti turvata, jotta oppimisen ja koulunkäynnin tukea sekä lakisääteisiä palveluita järjestetään tilanteen vaatimalla tavalla ja ehdottoman matalalla kynnyksellä.

Esityksen mukaan etäopetuksen järjestäjä voisi päätöksellään siirtyä näihin opetusjärjestelyihin tiettyjen kriteereiden täytyessä. Vaikka poikkeuksellisten järjestelyiden käyttöönotto edellyttää kunnilta useaa päätöstä hallinnon eri tasoilla, esityksessä ei ole arvioitu kunnan päätöksentekovelvollisuutta perustuslain 21 §:n valossa. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon, joten tätä olisi hyvä pohdita.

Lakimuutosesityksessä todetaan, että etäopetustilanteessa oppilaan huoltajalla ja etäopetuksen järjestäjällä voidaan nähdä olevan jaettu vastuu oppivelvollisuuden valvonnasta. Mitä jaettu vastuu tarkoittaa käytännössä?

18.46 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa rouva puhemies! On hyvä, että kevään kokemuksia kootaan ja arvioidaan. Eräs nuori kirjoittaa näin: ”Koko arki muuttui kertaheitolla. Kaikki itselle tärkeät ja kauan odotetut asiat peruttiin, ja jäljelle jäi tyhjyys. Koen, että putoisin korkean rakennuksen huipulta ja elämältäni vietiin pohja. Arkeni on hyvin yksitoi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2020 vp

koista. Joka päivä on selviytymistä ja kamppailua.” Toki tylsyyden sietämistä on syytä vähän oppiakin, koska elämään se kuuluu, mutta nuorten kokemukset tulee ottaa tosissaan. Nuoret kärsivät kevään aikana erityisesti siitä, että he eivät nähneet kavereita. Etäopiskelu aiheutti osalle stressiä, ja harrastustauko vaikutti kielteisesti elämään.

Pelastakaa Lapset ry kyseli 3 000 nuorelta kokemuksia, ja useampi kuin joka neljäs kyselyyn vastanneista 13–17-vuotiaista koki henkisen hyvinvoinnin poikkeustilanteen vuoksi huonoksi tai melko huonoksi. Toisessa kyselyssä osallisuuden kokemus ja itsensä tärkeäksi osaksi luokkayhteisöä tunteminen suorastaan romahtivat. Aiempaa useampi lapsi ja nuori on kokenut mielialaan liittyviä ailahteluja ja ahdistuneisuutta. Nämä on syytä ottaa huomioon, vaikka voimme todella olla tyytyväisiä kokonaisuuteen ja siihen, että koulu siirtyi niin nopeasti etäopetukseen ja reippaasti takaisin harjoittelemaan syksyä varten.

On tärkeää, että arvioimme ja tutkimme poikkeusolojen vaikutuksia, jotta opimme tuleviakin kriisejä varten. Ja olemme me oppineetkin jo paljon tähänkin mennessä.

Tämä väliaikainen laki on voimassa elokuun alusta vuoden loppuun. Syksyllä tulee arvioida sen jatkamisen tarpeellisuutta. On esitetty myös toiveita pysyvistä lainmuutoksista. Sen päätöksenteon pohjaksi tarvitsemme riittävää arviointia ja tutkimuksia ja näiden tuloksia. Se on myöhemmän päätöksenteon asia.

On tärkeää, että koulun väki ja vanhemmat saavat selkokielistä ohjeistusta syksyn koulutyöstä riittävän hyvissä ajoin, ja siksi tätä lakiesitystä tulee viedä ripeästi eteenpäin ja rinnalla myöskin selkeän ohjeistuksen laatimista.

18.49 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Ehdottomasti tämä hallituksen esitys, jota täällä nyt käsitellään, tarvittiin tähän näin, tähän vaiheeseen, kyllä. Mutta olisin itsekin sitä mieltä, että tätä pitäisi nyt selvittää vähän pidemmälle, josko tästä saataisiin kuitenkin vähän pitempiaikaista eikä vain väliaikaista, ja perustelut ovat tässä:

Tänä keväänä koko Suomen opetusjärjestelmässä siirryttiin lähiopetuksesta etäopetukseen onnistuneesti. Tämä on vaatinut ponnisteluja kaikilta, koska lainsäädäntö ei tunne etäopetusta perusopetuksessa. Kokemukset ovat olleet pääsääntöisesti positiivisia, ja kiitos siitä kaikille raudanlujille ammattilaisille ja myöskin perheille ja itse lapsille ja nuorille. Kevään aikana on huomattu, että etäopetuksen järjestäminen on mahdollista myös perusopetuksessa.

Kun lainvalmistelua etäopetuksen mahdollistamiseksi tehdään, on tärkeää, että lakia ei sidota pelkästään koronavirustilanteeseen vaan mahdollistetaan sen käyttö myös muissa tarkoituksenmukaisesti rajatuissa tilanteissa. Olennaista on, että lainsäädäntö on ajan tasalla mahdollisia tulevia poikkeustilanteita varten. Voihan tulla esimerkiksi joku tulipalo tai joku vastaava. On tärkeää, että kyse ei ole vain väliaikaisesta muutoksesta koronaepidemiaan liittyen. Etäopetusta tarvitaan muissakin mahdollisissa poikkeusoloissa, kuten jonkun muun epidemian kohdatessa tai sen äsken mainitsemani tulipalon tai vesivahingon sattuessa. Lain on oltava nopeasti käyttöön otettavissa koulutuksen järjestäjän päätöksellä. Siksi tämä pitäisi olla ihan siellä perusopetuslaissa.

Etäopetusta voidaan hyödyntää myös muissa kuin poikkeusoloissa. Mahdollisuus etäopetuksen toteuttamiseen perusopetuksessa tarkoituksenmukaisesti rajatuissa tilanteissa lisää joustavuutta koulutuksen järjestäjille. Pysyvä mahdollisuus etäopetuksen järjestämiseksi mahdollistaisi esimerkiksi harvinaisempien kurssien järjestämisen, ja etäopetusta voidaan käyttää apuna myös erityisen tuen piirissä olevien oppilaiden oppimisen tukemi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2020 vp

seen. On esitetty myös esimerkkejä siitä, että jos on esimerkiksi tällainen oikein vaikea koulukiusaustilanne, niin tällä voisi helpottaa sitä tilannetta.

Korostan, että kantani on ehdottomasti se, että etäopetus ei saa olla säästötoimi ja lähiopetuksen pitää olla aina se pääsääntö. Mutta tällaisissa harvinaisissa tilanteissa, mitä saatataa sattua, meillä pitäisi olla mahdollisuus opettajien ja nimenomaan koulutuksen järjestäjien päättää — niin ettei sitä keneltäkään avilta ruveta vaatimaan tai pelkästään minkään tartuntatautilain mukaisesti.

Minä tein tästä kirjallisen kysymyksen, ja kiitän ministeriä siitä, että vastasitte, että tätä arvioidaan ja pohditaan ja selvitetään tutkimusten tuloksia. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Ja aikamme tähän asiaan alkaa olla loppupuoletta, mutta annan tähän lopuksi vielä puheenvuoron ministeri Anderssonille, 2 minuuttia paikalta.

18.52 Opetusministeri Li Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lyhyesti vastauksia muutamiin esille tulleisiin kysymyksiin. Vaikka tällaiseen tavalliseen lausuntokierrokseen ei ollut aikaa johtuen siitä, että tämä lainvalmistelu tehtiin niin nopeasti, niin sekä neuvotteluja että kuulemisia on pidetty muun muassa OAJ:n, Opetushallituksen, Kuntaliiton, Sivistan, Kuntatyönantajien ja myöskin suurten kaupunkien sivistystoimenjohtajien kanssa, mutta tämä alleviivaa myöskin tämän eduskuntakäsittelyn tärkeyttä näiden lainmuutosten osalta.

Aikataulun osalta päädyttiin sellaiseen ratkaisuun, jossa tämän väliaikaisen muutoksen nyt olisi ajateltu olevan voimassa vain joulukuun loppuun myöskin siitä syystä, että perustuslakivaliokunta on ollut aika tarkka sen kanssa, ettei tehdä ajallisesti liian pitkiä muutoksia koronatilanteesta johtuen, jos on kyse sellaisesta lainsäädännöstä, joka koskettaa erikäisten suomalaisten perusoikeuksia, ja ehkä tämän perusopetuslain osalta erityisesti tämä on tällainen niin sanotusti perusoikeusherkkä lainmuutos. Siksi päädyttiin tällaiseen lyhyempään voimassaoloon tämän osalta.

Erittäin tärkeitä puheenvuoroja on pidetty myös oppilas- ja opiskelijahuollon ja kouluruokailun osalta, ja kiinnitän myöskin edustajien huomiota siihen, että tähän esitykseen ei sisälly samankaltaisia rajoituksia järjestämisvelvollisuuksiin kuin mitä oli tämän valmiuslain nojalla annetuissa asetuksissa, eli tarkoitus on, että esimerkiksi oppilas- ja opiskelijahuolto toimisi normaalisti silloin syksyllä. Ehkä sielläkin voi olla tarvetta hyödyntää tätä etänä annettavaa tukea tai muuta, mutta missään nimessä ei niin, että koulutuksen järjestäjät esimerkiksi lähtisivät näitä palveluita syksyllä vähentämään, koska yhdyin sivistysvaliokunnan puheenjohtajan arvioon siitä, että varmasti tarve näille palveluille on vielä suurempi nyt syyslukukauden aikana kuin normaalisti.

18.54 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Kiitoksia ministerille. On todella tärkeää, että kiinnitetään huomiota siihen oppilashuoltoon. Nyt kun te olette täällä, niin minä ihan sen tähden sanon tästä, että meillä oli niitä huolioppilaita valtavasti. Esimerkiksi meidän alueellamme me pohdimme, miten me saamme kaikkiin yhteyden. Kaikkiin ei aina välillä saatu yhteyttä, jotkut opettajat kävivät jopa kotona katsomassa, mitä sinne kuuluu. No, sitten kun tultiin koululle, ei välttämättä ole saatu sitä oppilashuoltoa heti käyntiin, joten toivoisin, että opetus- ja kulttuuriministeriöstä menisi ihan patistelu sinne kuntien oppilashuoltoon, että kesällä pitää antaa tehostettua palvelua, vaikka yleensä kesän ajaksi aina ajetaan vähän down kaikki palvelut. Minä tiedän sen, kun minä olen sairaanhoitopiirin val-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 90/2020 vp

tuuston puheenjohtaja, että on ne kesän aikaiset palvelut. Nyt ei saisi olla niin sanottua kesäpalvelua, vaan nyt pitäisi olla sellaista, että tarjotaan niitä palveluja varsinkin niille huolioppilaille. Oppilaat saatiin kyllä näkyville sinne kouluun, mutta siinä oli kaksi viikkoa ja se oli sellaista aikamoista hässäkkää, kun ryhmissä mentiin ruokailuun, että kerrettiinkö siinä kaikkia nähdä. Sen tähden minä toivoisin, että opetus- ja kulttuuriministeriöstä oikeasti patistettaisiin. Ja ministerin lauseilla on aina valtavan suuri merkitys, kannattaa puheissa käyttää tätä myöskin.

Mutta sitten minä ihan vain toteaisin tuosta aikataulusta. Mainitsittekin, että vähän myöskin perustuslakivaliokunta on sanonut, että ei saa liian pitkiä lakeja tehdä, että ne perusoikeudet... On totta, että perusoikeudethan tässä ovat kysymyksessä, mutta jos ajatellaan tuota seuraavaa lakia, mitä me käsittelemme, ammatillista koulutusta, se ei ole ihan niin voimakkaasti perusoikeuksiin liittyvä, mutta sielläkin tämä laki tulee. Se on pitempiaikainen laki, mutta sen voima loppuu heti, jos korona loppuu. Tässähän olisi voinut käyttää sitä samaa logiikkaa, ja se tietysti kiinnostaa, miksi siinä laissa logiikka on eri, kun sitä olisi voitu käyttää myös tässä, siis tätä, että se on pidempiaikainen mutta sen voima loppuu heti, kun korona loppuu.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.